

УДК 657.446:631.11
ББК

Коваль Наталія Іванівна
к.е.н, доцент кафедри обліку та аналізу
Вінницький національний аграрний університет
Нечепуренко Алла Пилипівна
Вінницький національний аграрний університет

ОБЛІК ФІКСОВАНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПОДАТКУ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

***Анотація:** В статті проаналізовано загальні концепції оподаткування фермерських господарств в Україні. Розглянуто механізм стягнення фіксованого сільськогосподарського податку з фермерських господарств та процедуру його обліку на вітчизняних сільськогосподарських підприємствах. Визначено, що основним фактором, який впливає на побудову обліку в фермерських господарствах, є система оподаткування. Більшість фермерських господарств є платниками фіксованого сільськогосподарського податку, що забезпечує зменшення податкового навантаження.*

Встановлено, що фіксований сільськогосподарський податок в Україні є чи не єдиною альтернативною системою оподаткування. Розмір даного податку не залежить від результатів господарської діяльності суб'єкта – він залежить від розміру та грошової оцінки земельних ділянок, які перебувають у фермерському господарстві у власності або у користуванні. Досліджено причини підвищення фіксованого сільськогосподарського податку. З початку 2015 року в якості основи для розрахунку фіксованого сільськогосподарського податку стане використовуватися проіндексована нормативно-грошова оцінка землі. Для індексації нормативно-грошової оцінки землі буде використовуватися спеціальний коефіцієнт (індекс), який встановлюватиметься урядом на 1 січня підзвітного року.

Ключові слова: фіксований сільськогосподарський податок, фермерське господарство, облік у фермерських господарствах, оподаткування фермерських господарств, податковий облік, Податковий кодекс, земельні угіддя.

АННОТАЦИЯ

УЧЕТ ФИКСИРОВАННОГО СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО НАЛОГА В ФЕРМЕРСКИХ ХОЗЯЙСТВАХ

Коваль Наталья Ивановна
к.э.н, доцент кафедры учета и анализа
Винницкий национальный аграрный университет
Нечепуренко Алла Филипповна
Винницкий национальный аграрный университет

В статье проанализированы общие концепции налогообложения фермерских хозяйств в Украине. Рассмотрен механизм взимания фиксированного сельскохозяйственного налога с фермерских хозяйств и процедура его учета на отечественных сельскохозяйственных предприятиях. Определено, что основным фактором, который влияет на построение учета в фермерских хозяйствах, является система налогообложения. Большинство фермерских хозяйств являются плательщиками фиксированного сельскохозяйственного налога, что обеспечивает уменьшение налоговой нагрузки.

Установлено, что фиксированный сельскохозяйственный налог в Украине является чуть ли не единственной альтернативной системой налогообложения. Размер данного налога не зависит от результатов хозяйственной деятельности субъекта – он зависит от

размера денежной оценки земельных участков, которые находятся в фермерском хозяйстве в собственности или в пользовании. Исследованы причины повышения фиксированного сельскохозяйственного налога. С начала 2015 года в качестве основы для расчета фиксированного сельскохозяйственного налога станет использоваться проиндексированная нормативно-денежная оценка земли. Для индексации нормативно-денежной оценки земли будет использоваться специальный коэффициент (индекс), который будет устанавливаться правительством на 1 января подотчетного года.

Ключевые слова: фиксированный сельскохозяйственный налог, фермерское хозяйство, учет в фермерских хозяйствах, налогообложения фермерских хозяйств, налоговый учет, Налоговый кодекс, земельные угодья.

ANNOTATION

ACCOUNTING FOR FIXED AGRICULTURAL TAX ON FARMS

**Natalia Koval Ph.D, lecturer
Accounting and Analysis Department
Vinnytsia National Agrarian University
Nechepurenko Alla
Vinnytsia National Agrarian University**

The general concepts of the taxation of farms in Ukraine are analyzed in the article. The mechanism of levying of the fixed agricultural tax on farms and procedure of its accounting at the domestic agricultural enterprises is considered. It is defined that the main factor which influences on creation of the accounting in farms is the taxation system. The majority of farms are payers of the fixed agricultural tax that provides reduction of tax burden.

It is established that the fixed agricultural tax in Ukraine is nearly the only alternative system of taxation. The amount of this tax doesn't depend on the results of economic activity of the subject - it depends on the size of a monetary assessment of the land plots which are in the farm's property or in use. The reasons of increase of the fixed agricultural tax are investigated, since the beginning of 2015 the monetary assessment of the land will be used as the basis for calculation of the fixed agricultural tax. The special coefficient (index) will be used for indexation of the standard and monetary assessment of the land which will be established by the government on January 1 of the reporting year.

Key words: fixed agricultural tax, farm, the accounting in farms, farm taxation, tax accounting, the Tax code, land plots.

Постановка проблеми: Фермерські господарства характеризуються особливостями оподаткування, своєю організацією та веденням фінансового, податкового обліку, здійсненням контролю та формуванням звітності. Основним фактором, що впливає на побудову обліку в фермерських господарствах, є система оподаткування. Більшість фермерських господарств є платниками фіксованого сільськогосподарського податку, що забезпечує зменшення податкового навантаження та часу на ведення громіздкого податкового обліку. Проте облік ФСП на фермерських господарствах має ряд особливостей, що і зумовило актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фермерське господарство – це одна із найбільш розповсюджених та прогресивних форм господарювання сільського господарства. Зазвичай, невеликі за розміром, вони є основним напрямком самозайнятості сільського населення. Функціонування фермерських господарств є невід’ємною ланкою вітчизняного АПК, що дозволяє підвищити

рівень виробництва аграрної продукції, забезпечити зростання сукупного капіталу, знизити рівень безробіття на селі тощо. На сьогодні фермерські господарства становлять близько чверті від всіх існуючих підприємств АПК. Саме тому фермерські господарства по праву претендують на пільги у сфері оподаткування та обліку. Одним із таких спрощень є фіксований сільськогосподарський податок (ФСП).

Під час проведення дослідження було розглянуто роботи таких науковців, як: Дем'яненко М. Я., Коваль О. В., Козак В. Ю., Сук Л. К., Сук П. Л., Сокіл О. та інших вчених. Проте деякі аспекти теорії і практики обліку фіксованого сільськогосподарського податку на фермерських господарствах залишаються недостатньо вивченими.

Постановка завдання. Необхідним є наукове обґрунтування раціонального оподаткування фермерських господарств та вдосконалення існуючого фіксованого сільськогосподарського податку. Крім того облік ФСП потребує максимальної оптимізації та спрощення.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні фіксований сільськогосподарський податок в Україні є чи не єдиною альтернативною системою оподаткування. Розмір ФСП не залежить від результатів господарської діяльності суб'єкта – він залежить від розміру та грошової оцінки земельних ділянок, які перебувають у фермерському господарстві у власності або у користуванні. Як правило сплата ФСП вигідна для сільськогосподарських підприємств, оскільки замінює їм сплату ряду податків і зборів, що зменшує платежі до бюджету, а також заощаджує час на складання та подання звітності [3].

Відповідно до Податкового кодексу України платниками податку можуть бути сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків. Згідно із ст. 307 ПКУ, платники ФСП не є платниками таких податків і зборів: податку на прибуток підприємств; земельного податку; збору за спеціальне використання води; збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності [6].

Розмір ставок податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та земель водного фонду для сільськогосподарських товаровиробників залежить від категорії земель [6]:

- для ріллі, сіножатей і пасовищ (крім ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських районах і на поліських територіях, а також ріллі, сіножатей і пасовищ, що перебувають у власності сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (вирощуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті, або надані їм у користування, у тому числі на умовах оренди) – 0,45;

- для ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських районах і на поліських територіях – 0,27;

- для багаторічних насаджень (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських районах і на поліських територіях) – 0,27;

- для багаторічних насаджень, розташованих у гірських районах і на

поліських територіях – 0,09;

- для земель водного фонду – 1,35;

- для ріллі, сіножатей і пасовищ, що перебувають у власності сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (виращуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті, або надані їм у користування, у тому числі на умовах оренди – 3,0.

Сплата податку буде проводитись відповідно нових змін до ПКУ щоквартально протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу (пп. 295.9.2 ПКУ), визначеної на кожний квартал від річної суми податку, у таких розмірах [6]:

- у I і II кварталах – по 10 % річної суми;

- у III кварталі – 50 % річної суми податку;

- у IV кварталі – 30 % річної суми податку [1].

Для попередження банкрутства держави та відновлення економічного зростання України Верховна Рада прийняла у першому читанні “антикризовий” Закон. Відповідний Закон № 1166-VII вступив у силу 1 квітня 2014 року. Деякі регулювання мають безпосередній вплив на аграрний сектор.

Передбачено підвищення фіксованого сільськогосподарського податку. Згідно до нового закону з початку 2015 року в якості основи для розрахунку ФСП стане використовуватися проіндексована нормативно-грошова оцінка землі. Для індексації нормативно-грошової оцінки землі буде використовуватися спеціальний коефіцієнт (індекс), який встановлюватиметься урядом на 1 січня підзвітного року. Його основою буде індекс споживчих цін за минулий рік.

Протягом 2010-2013 років Державне агентство земельних ресурсів, відповідальне за індексацію, утримувало коефіцієнт стабільним на вірні 1,0, вираховуючи його за індексом споживчих цін (у 2013 склав 100,5%). На 2014 рік для індексації нормативно-грошової оцінки земель визначено коефіцієнт 3,2, який розраховувався на основі коефіцієнтів індексації за 1996-2013 роки. Допоки зміни в оподаткуванні згідно до нового закону не вступлять у силу, цей індекс використовуватиметься тільки для переоцінки землі [9].

Необхідність збільшення податку ФСП пояснюється перш за все наданням відносно великої переваги і, таким чином, державною підтримкою сільгоспвиробників порівняно із іншими секторами економіки.

Пристосування оподаткування ФСП відповідає також міжнародному досвіду. Дотепер ФСП складав в середньому 6 грн./га. Якщо із вступом у силу змін у оподаткуванні до розрахунку за 2014 рік буде взято індекс у 3,2, то впровадження нового закону викличе збільшення ФСП в 3,2 рази, тобто приблизно до 20 грн. за 1 га. (біля 1,3 євро), що скоротить рентабельність сільського господарства лише незначним чином. Об’єм зворотних інвестицій, які представляють собою вирішальний фактор для подальшого розвитку аграрного сектора, хоча і залежать від розміру прибутку, однак, перш за все для них важлива політична і економічна стабільність і довіра економіки до політики. Через це збільшення ФСП не буде вирішальним щодо погіршення економічних рамок умов у сільському господарстві.

Підвищення податку дозволить гарантувати додаткове надходження до бюджету в розмірі 560-600 млн. грн. [9].

Окрім того прийняття Закону 1166-VII передбачає встановлення мінімальної орендної плати за землю в розмірі 3% від її нормативно-грошової оцінки.

Введення мінімальної орендної плати в Україні повинно слугувати законодавчою гарантією стабільного мінімального прибутку для орендодавця – перш за все власника невеликої земельної ділянки. Окрім того, має бути виключено монополістичний підхід до заниження оцінки землі або зміни розміру орендної плати протягом дії орендних відносин.

У новому законі чітко не визначено, що в якості основи для визначення мінімальної орендної плати має використовуватися вище описана проіндексована нормативно-грошова оцінка сільськогосподарських земель. Однак слід виходити з того, що даний підхід тут також застосовуватиметься. Окрім того згідно до Закону 1166-VII договір оренди надалі представляє собою не лише основу для нарахування орендної плати, у ньому також безпосередньо зазначатиметься її розмір. Такий підхід визначає орендну плату на основі пропозиції орендодавця та попиту орендаря на ринку землі. Він зменшує імовірність виникнення спорів [9].

Порядок набуття та скасування статусу платника ФСП визначено ст. 308 Податкового кодексу. Відповідно до цієї статті встановлено, що сільськогосподарські товаровиробники для набуття і підтвердження статусу платника податку до 1 лютого поточного року подають:

- загальну податкову декларацію про податок на поточний рік щодо всієї площі земельних ділянок, з яких справляється податок (сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ, багаторічних насаджень), та/або земель водного фонду внутрішніх водойм (озер, ставків та водосховищ), – органу ДПС за своїм місцезнаходженням (місцем перебування на податковому обліку); звітну податкову декларацію про податок на поточний рік окремо щодо кожної земельної ділянки – органу ДПС за місцем розташування такої земельної ділянки;

- розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва – органам ДПС за своїм місцезнаходженням, затвердженою центральним органом виконавчої влади з питань державної аграрної політики за погодженням з центральним органом ДПС;

- відомості (довідку) про наявність земельних ділянок – органам ДПС за своїм місцезнаходженням та за місцем розташування земельних ділянок.

Таким чином, ФСП покликаний зекономити бюджетні платежі фермерського господарства з метою зниження собівартості виробництва продукції та збільшення прибутковості підприємства. Разом із тим фермерські господарства, як правило, не можуть дозволити собі утримувати повноцінну бухгалтерію, а тому облік ФСП повинен бути максимально спрощеним [6].

На сьогодні суми нарахованого ФСП відносять до витрат платника ФСП і включають до собівартості витрат виробництва.

Нарахована внесена сума ФСП – один із видів загальновиробничих

витрат сільськогосподарського підприємства. Підтвердження цьому ми знаходимо в п.2.21 Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції сільськогосподарських підприємств, затверджених наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.01 р. [3]. У цьому ж підпункті зазначено: у кінці звітного року суму ФСП розподіляють між об'єктами обліку витрат продукції рослинництва пропорційно до площі угідь, зайнятих відповідними культурами.

Відповідно до діючого Плану рахунків вся інформація про ФСП накопичується на рахунку 91 “Загальновиробничі витрати”. Виходячи з того, що ФСП відображають у складі загальновиробничих витрат і база розподілу стосується лише галузі рослинництва, то списання його відбувається на відповідний аналітичний рахунок до субрахунку 231 “Рослинництво”, який відкривають до рахунку 23 “Виробництво” [5].

Аналітичний облік ФСП у структурі загальновиробничих витрат, як правило, ведеться за місцями виникнення та статтями витрат. Враховуючи особливості розподілу загальновиробничих витрат було б доцільним відкрити до рахунку 91 наступні субрахунки:

- 911 – “Загальновиробничі витрати рослинництва”;
- 912 – “Загальновиробничі витрати тваринництва”;
- 913 – “Загальновиробничі витрати промислових виробництв”;
- 914 – “Загальновиробничі витрати допоміжних та інших виробництв”;
- 915 – “ФСП”.

Сума податкових зобов'язань відображається на рахунку 64 “Розрахунки за податками і платежами”. Підприємство на власний розсуд може відкрити відповідний субрахунок до рахунку 64, який позначав би розрахунки з ФСП (наприклад 645). Нараховані платежі до бюджету у такому разі відобразатимуться по кредиту рахунку 645. По дебету буде відобразатись списання нарахованих платежів. За таких умов кореспонденція рахунків з обліку ФСП матиме наступний вигляд (таблиця 1):

Таблиця 1

**Кореспонденція рахунків з обліку фіксованого
сільськогосподарського податку**

№ п/п	Зміст проведення	Дебет	Кредит
1	Нараховано суму ФСП	915	645
2	Сплачено суму ФСП до бюджету	645	31,30
3	Включено ФСП до виробничої собівартості	23	915

Джерело: [5].

Інколи трапляється, що підприємство не використовує рахунки 9-го класу, а лише рахунки 8-го класу. У такому випадку нараховані суми ФСП відображають на рахунку 84 “Інші операційні витрати”. Доцільно було б створити субрахунок 845 “ФСП”, який є аналогічним пропонованому рахунку 915 “ФСП”. У такому разі кореспонденція рахунку виглядатиме так (таблиця 2):

**Кореспонденція рахунків з обліку фіксованого
сільськогосподарського податку з використанням 8 класу рахунків**

№ п/п	Зміст проведення	Дебет	Кредит
1	Нараховано суму ФСП	845	645
2	Сплачено суму ФСП до бюджету	645	31,30
3	Включено ФСП до виробничої собівартості	23	845

В залежності від розміру фермерського господарства, будуть визначатися форми фінансової звітності та правила її формування.

Для фермерських господарств, які є суб'єктами середнього та великого підприємництва, фінансова звітність включає: Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф. № 1); Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (ф. № 2); Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) (ф. № 3); Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом) (ф. № 3); Звіт про власний капітал (ф. № 4); Примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5); Додаток до приміток до річної фінансової звітності “Інформація за сегментами” [2].

Фермерські господарства, які відносяться до суб'єктів малого та мікро підприємництва, формують фінансову звітність за наступними спрощеними формами: Балансу (ф. № 1-м) і Звіту про фінансові результати (ф. № 2-м). Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва відповідно до вимог П(С)БО 25 включає Баланс (ф. № 1-мс) та Звіт про фінансові результати (ф. № 2-мс).

У фінансовій звітності ФСП відображається у ф. № 2. “Звіт про сукупний дохід”, або (ф. № 2-м, ф. № 2-мс) на статті «Собівартість реалізованої продукції» як частина загальновиробничих витрат, а також у формі № 50-сг за кодом 0345 “Інші витрати” розділу 2 “Витрати на основне виробництво”

Основні етапи відображення ФСП в обліку та звітності подано на рис. 1.

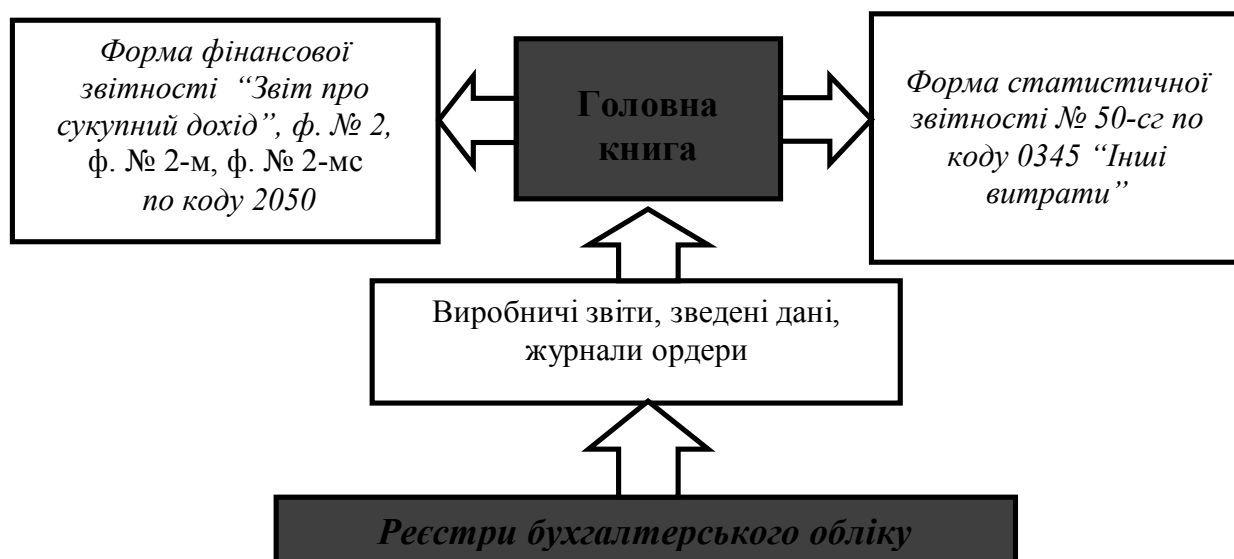

Рис. 1. Складові та послідовність відображення ФСП у фінансовій та статистичній звітності

Джерело: [5].

Висновки. Отже, згідно діючого законодавства фермерські господарства можуть знаходитися на загальній системі оподаткування, а також бути платниками фіксованого сільськогосподарського податку, єдиного податку та мати пільгові режими з ПДВ. Сплата фіксованого сільськогосподарського податку вигідна для фермерських господарств, оскільки замінює декілька податків і зборів, що зменшує платежі до бюджету та заощаджує час на складання та подання податкової звітності. Але передбачено підвищення фіксованого сільськогосподарського податку відповідно до нових змін у законодавстві. З початку 2015 року в якості основи для розрахунку ФСП стане використовуватися проіндексована нормативно-грошова оцінка землі, що призведе до незначного збільшення податку.

Також державою передбачається встановлення мінімальної орендної плати за землю в розмірі 3% від її нормативно-грошової оцінки, що повинно слугувати законодавчою гарантією стабільного мінімального прибутку для орендодавця – перш за все власника невеликої земельної ділянки.

Фіксований сільськогосподарський податок є окремим об'єктом бухгалтерського обліку та відображається на рахунках обліку, облікових регістрах та звітності. Фермерське господарство має право самостійно обирати рахунки для його обліку. На нашу думку, перспективним є подальше дослідження та розробка окремих форм розподілу сум податку для визначення собівартості продукції.

Список використаних джерел:

1. Борисовський Д.В. Системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва в аграрній сфері / Д.В. Борисовський // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2012. – №2. – С. 301-310.
2. Кварцхава О.В. Проблеми формування фінансової звітності фермерських господарств / О.В. Кварцхава // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Економічні науки. – 2013. – №4(24) – С. 109-112.
3. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України № 132 від 18.05.2001 р.
4. Нікітіна Г.Ю. Особливості обліку у фермерських господарствах. // Управління розвитком. – 2014. – № 2. – С. 69-71.
5. Плахтій Т.Ф. Бухгалтерський облік фіксованого податку в сільськогосподарських підприємствах / Економіка АПК. – 2009. – № 7. – С. 96-102.
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
7. Синчак В.П. Концепція удосконалення системи оподаткування у сільському господарстві України/ В.П. Синчак // Облік і фінанси. – 2012. – №4 (58). – С. 50-58.

8. Юшко С. Спрощена система оподаткування юридичних осіб: переваги та ризики застосування / С. Юшко // Економіка України. – 2011. – №7. – С. 60-71.

9. Ярошко М. Закон для попередження фінансової катастрофи – вплив на аграрний сектор / М. Ярошко // Німецько-український агрополітичний діалог. – 2014. – № 3 – С. 1-4

Список джерел в транслітерації / References:

Borysovskiy D.V. Systemy opodatkovannia, obliku ta zvitnosti subiektiv malogo pidpriemnytstva v agrarnii sferi / D.V. Borysovskiy // Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky. – 2012. – #2. – S. 301-310.

2. Kvartskhava O.V. Problemy formuvannia finansovoi zvitnosti fermerskykh gospodarstv / O.V. Kvartskhava // Zbirnyk naukovykh prats` Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu. Ekonomichni nauky. – 2013. – #4(24) – S. 109-112.

3. Metodychni rekomendatsii z planuvannia, obliku i kalkuliuvannia sobivartosti produktsii silskohospodarskykh pidpriemstv, zatverdzeni nakazom Ministerstva ahrarynoi polityky Ukrainy # 132 vid 18.05.2001 r.

4. Nikitina G.Yu. Osoblyvosti obliku u fermerskykh gospodarstvakh. // Upravlinnia rozvytkom. – 2014. – # 2. – S. 69-71.

5. Plakhtii T.F. Bukhhalterskyi oblik fiksovanoho podatku v silskohospodarskykh pidpriemstvakh / Ekonomika APK. – 2009. – # 7. – S. 96-102.

6. Podatkovyi kodeks Ukrainy` vid 02.12.2010 r. # 2755-VI [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon1.rada.gov.ua>

7. Synchak V.P. Konceptsiia udoskonalennia systemy opodatkovannia u silskomu gospodarstvi Ukrainy / V.P. Synchak // Oblik i finansy. – 2012. – #4 (58). – S. 50-58.

8. Yushko S. Sproshchena systema opodatkovannia yurydychnykh osib: perevahy ta ryzyky zastosuvannia / S. Yushko // Ekonomika Ukrainy`. – 2011. – #7. – S. 60-71.

9. Yaroshko M. Zakon dlia poperedzhennia finansovoi katastrofy – vplyv na ahraryni sektor / M. Yaroshko // Nimetsko-ukrainskyi ahropolitychnyi dialoh. – 2014. – # 3 – S. 1-4